

Blok tematyczny: Życie szkoły.

Temat dnia: A co, jeśli nie lubię...

Cel lekcji: Ćwiczyć systematycznie stosowanie poprawnych liczebników przy podawaniu daty. Kształcić rozumienie ze słuchu. Utrwalać umiejętność celnego wysłuchiwanie informacji z czytanego tekstu. Wdrożyć do rozumienia i stosowania form dopełniacza. Kształcić poprawne zapisywanie. Gromadzić rzeczowniki w odpowiedniej formie. Stwarzać sytuacje umożliwiające obserwowanie gramatycznych schematów i skłaniać do ich obserwacji. Wdrażać do poprawnego stosowania końcówek dopełniacza poprzez zabawę i powtarzanie schematów.

Pomoce:

Uczeń: przybory szkolne.

Nauczyciel: Tekst opowiadania dla każdego ucznia oraz tabelka prawda czy fałsz, rymowanki dla każdego ucznia.

Zapis w dzienniku: Powitanie wprowadzające w temat. Podanie daty bieżącej i ćwiczenie poprawnej wymowy liczebników. Słuchamy opowieści o Janku. Ćwiczenie "prawda - fałsz". Samodzielna poprawa ćwiczenia. Wyrażanie negacji za pomocą dopełniacza - podstawowe objaśnienia. Praca z tekstem opowiadania - wyszukiwanie przykładów z dopełniaczem. Zapamiętywanie materiału - dopełniaczowe wierszyki. Zabawa w kręgu. Układanie zdań z dopełniaczem.

Przebieg:

1. Powitanie wprowadzające w temat: *Dzień dobry wszystkim, którzy nie lubią jesieni. Dzień dobry wszystkim, którzy się boją burzy. Dzień dobry wszystkim, którzy nie mają dzisiaj ze sobą podręcznika. Dzień dobry wszystkim, którzy szukają ciekawej książki. Dzień dobry wszystkim, którzy życzą mi szczęścia.*
2. Podanie daty i krótkie ćwiczenie z liczebnikami nazywającymi dzisiejszą datę.
3. Rozumienie ze słuchu.

N. mówi: *Przeczytam wam teraz krótki dialog. Posłuchajcie uważnie i podczas czytania zaznaczcie zdania prawdziwe i fałszywe. Przeczytam wam tekst dwukrotnie.*

	p	F
Zdarzenie miało miejsce tuż po przebudzeniu.		
Mama Janka nie lubi swojej pracy.		
Jarek lubi matematykę.		
Jarek nie ma najlepszego przyjaciela.		
Zdaniem Jarka Bartek jest przemądrzały.		
Podczas choroby nikt z klasy nie odwiedził Jarka.		
Jarek lubi język angielski.		
Pani zwykle zapisuje spóźnienia w dzienniku.		

4. Krótkie omówienie ćwiczenia "prawda - fałsz". N. nie zbiera prac. Uczniowie samodzielnie je sprawdzają, podczas gdy N. czyta tekst jeszcze raz, zatrzymując się w miejscach, które pozwolą rozwiązać wątpliwości i dokonać poprawek.

5. Rzeczowniki w dopełniaczu i ich zastosowanie.

Objaśnienia dla N. do częściowego wykorzystania podczas lekcji.

Dopełniacz, to przede wszystkim taki przypadek, za pomocą którego wyrażamy negację. Łączy się więc z czasownikami: nie lubię, nie kocham, nie mam, nie chcę, nie czuję, boję się, potrzebuję, szukam (czyli też czegoś nie mam), brakuje mi. Dobrze więc na początku pokazać uczniom takie właśnie połączenia, aby w ich głowach utrwalił się pewien schemat połączeń czasownika z odpowiednim przypadkiem. Poniżej przedstawione w tabeli formy rzeczowników z przymiotnikami w dopełniaczu z podziałem na odpowiednie grupy.

W pierwszej z grup (męskie żywotne) dopełniacz jest równy biernikowi.

Lubię starsz**ego** kuzyna. Nie lubię starsz**ego** kuzyna.

Nie mam, nie kocham, nie lubię, nie znam, boję się, nie czuję, szukam, potrzebuję, brakuje mi (czyli na razie nie mam).

męskie żywotne	dobr ego , brata a , kuzyna a , sąsiada a , wujka a , dziadka a , fryzjera a , nauczyciela a , krawca a itp.
Męskie osobowe, które w mianowniku mają końcówkę a	twórcz ego artysty a , przedsiębiorcz ego ekonomisty a , zdoln ego pianisty a ,
żeńskie	ładn ej czapki a , mił ej dziewczyny a , ważn ej przyczyny a , trudn ej klasówki a , wielk iej żyrafy a , dobr ej babci a itp. i/y
nijakie	mał ego okna a , mocn ego słońca a , opalonn ego ciała a , złot ego berła a , miękki ego drewna a
męskie nieżywotne	surow ego , klimatu a , ciepł ego płaszcza a , ostr ego noża a , mał ego fotela a , star ego domu a , a/u

Dopowiedzenie:

(Męskie nieżywotne)

Końcówka "u" - występuje na końcu rzeczownika męskiego nieżywotnego, gdy mówimy na przykład o:

- środkach transportu (nie mam roweru, samochodu, tramwaju, pociągu, motoru, ale motocykla).
- o rzeczownikach nazywających abstrakty (Nie mam **czasu**, nie ma problemu).
- o rzeczownikach niepoliczalnych (nie lubię ryżu, sezamu, cukru, grochu, rzepaku, ale jęczmienia i owsa).
- o rzeczownikach nazywających płyny: (nie mam sosu, majonezu, kwasu, żuru, barszczu, rosołu, bulionu).
- dniach tygodnia: nie lubię poniedziałku, wtorku, czwartku, piątku)
- o rzeczownikach, które trudno ująć w jednolitą grupę (Nie lubię początku, hałasu, nie czuję rytmu, boję się żaru, nie lubię fioletu, nie znam wzoru, brakuje połysku, ale np. nie lubię końca).

Tych zakończeń trzeba się jednak uczyć ze świadomością, że podane reguły mają swoje odstępstwa. Warto zatem uczniom stopniować słownictwo w ćwiczeniach, pokazując w pierwszym rzędzie regularność, powtarzalność końcówek i bardzo dobre są do tego wszelkie rymowanki.

Końcówka "a" - występuje na końcu rzeczownika męskiego nieżywotnego, gdy mówimy o:

- nazwach miesięcy, wyjąwszy luty, bo w mianowniku ma końcówkę przymiotnikową): nie lubię stycznia, marca, kwietnia itp.
- nazwach dyscyplin sportowych (nie lubię hokeja, tenisa, ping -ponga, golfa, brydża, pokera, ale boksu).
- nazwach tańców (nie tańczę walca, foxtrota, poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka, oberka).
- nazwach warzyw i owoców (Nie mam ogórka, orzecha, pomidora, banana, grejpfruta, kalafiora).
- przedmiotach związanych z kuchnią (szukam noża, nie mam widelca, kubka, talerza).

6. Praca w grupach. Uczniowie otrzymują tekst opowiadania.

N. mówi: *Przeczytajcie uważnie tekst i podkreślcie w nim następujące czasowniki: nie lubię, boję się, nie mam, poszukaj, użyj, posłuchaj. Następnie podkreślcie te rzeczowniki, które wchodzą z nimi w związek i odpowiadają na pytanie kogo? lub czego? Podpowiem wam, że trzeba zwrócić uwagę na te miejsca, gdzie bohater wyraża negację, nie lubi czegoś.*

Przykład: Nie lubię szkoły.

Grupy przygotowują własny rejestr przykładów. Następnie przedstawiciele grup czytają je na głos, uzupełniając się wzajemnie.

7. Zapis w zeszycie. Po ustaleniu wszystkich przykładów N. zapisuje je na tablicę, a uczniowie do zeszytów.

Rejestr związków wyrazowych z dopełniaczem:

Nie lubię szkoł**y**.

Nie lubiła prac**y**.

Nie lubię matematyk**i**.

Nie lubię zadań domow**ych**.

(tu występuje rzeczownik w liczbie mnogiej, gdzie występują inne końcówki. N. krótko to skomentuje, jednakże skupia uwagę uczniów na formach liczby pojedyncze).

Boję się pan**a** od historii.

Nie mam przyjaciel**a**.

Poszukaj przyjaciel**a**.

Mark**a** też nie lubię.

Nie lubię Bartk**a**.

Mama szukała kandydat**a**.

Użyj rozum**u**.

Posłuchaj mam**y**.

Po przepisaniu zdań do zeszytów i zaznaczeniu końcówek innym kolorem uczniowie pod kierunkiem N. przyporządkowują rzeczowniki do odpowiednich grup.

Przykład:

pan**a** - męski żywotny

przyjaciel**a** - męski żywotny

Mark**a** - męski żywotny

rozum**u** - męski, nieżywotny

mam**y** - żeński

7. Dopełniaczowe wierszyki dają dobre wyniki.

Po ogólnych ustaleniach i obserwacjach gramatycznych dokonanych na tekście źródłowym możemy próbować utrwalić końcówki poprzez zabawę śmiesznymi rymowankami.

Uczniowie siadają w kręgu, każdy z nich otrzymuje jeden wers rymowanki - musi go szybko opanować pamięciowo. Jeśli klasa jest duża, ten sam wers może otrzymać kilkoro dzieci (powtarzalność jest sprzymierzeńcem ucznia w zapamiętywaniu końcówek). Uczniowie siadają w kręgu, tak, aby rymujące się wersy czytane były we właściwej kolejności i rozpoczynają się rytmiczne rymowanie. Ćwiczenie powtarza się na przykład dwa razy. Następnie N. pyta, podsumowując ćwiczenie:

Co zaobserwowaliście? Jaką końcówkę mają męskie żywotne w dopełniaczu?
itp.

Można tu zastosować inny wariant zajęć, ale podaję go tu wyłącznie jako propozycję, bo dzieciom nieznaającym języka trudno jest samodzielnie układać rymowanki. Otóż rozdajemy uczniom w formie rozsypanki czasowniki i rzeczowniki, następnie wydajemy polecenie:

Rozdałam wam czasowniki, które łączą się z rzeczownikami w dopełniaczu. Spróbujcie połączyć je ze sobą tak, aby poszczególne linijki się rymowały

(mam świadomość, że to zabawa dla wyjątkowych grup uczniowskich, ale być może z niektórymi grupami takie ćwiczenie się uda).

Rzeczowniki męskie żywotne w dopełniaczu

Boję się pana Jana,
A on się boi Szczepana.
Szczepan boi się wujka,
Wujek boi się zbója.
Zbój nie lubi kuzyna,
Kuzyn pana Longina.
Longin nie lubi brata,
Brat nie lubi pirata.
Pirat się boi dziadka,
Dziadek swego pradziadka.
Nie ma lisa w Poznaniu.
I koguta w Lubaniu.
Nie ma tygrysa w Afryce,
Nie ma węża w papryce.
Nie ma sąsiada w mieszkaniu
I kota na śniadaniu.

Rzeczowniki męskie nieżywotne w dopełniaczu (zakończenie a/u)

Nie ma księżyc a na niebie,
Nie ma gwoździ a w tym chlebie.
Nie ma noża w szufladzie,
Nie ma miecza przy szpadzie.
Nie ma buta na nodze,
Nie ma kutra na wodzie.
Nie ma worka na śmieci,
Nie ma ciastka dla dzieci
ale
Nie mam roweru w komórce,
Nie mam pociągu na górce,
I samochod u w komórce
Oraz motor u w stodółce
Szukam sos u do placków,
Majonez u dla Jacków.
Szukam barszcz u na stole
Szukam żuru w rosole.
Nie mam ryżu w rondelku
Nie mam grochu w kubełku,
Nie mam cukru, sezamu,
I indiańskiego wigwamu.

Rzeczowniki żeńskie w dopełniaczu

Nie znam pięknej dziewczyny,
Nie mam słodkiej maliny.
Nie widziałem żyrafy,
Nie używam agrafy.
Nie spotkałem dziś mamy,
Ani francuskiej damy.
Nie widzę antylopy,
Nie jadę do Europy
Nie widzę błękitnej ary
Nie widzę w płocie szpary.
Nie znam tęsknej ballady,
Nie lubię marmolady.

ale

Nie znam książki Romana,
Nie znam babci Stefana.
Nie mam trudnej klasówki.
Nie widzę złośliwej mrówki.
Nie mam dużej jadalni,
Brakuje mąki w piekarni.

Rzeczowniki rodzaju niejakiego w dopełniaczu.

Nie chcę złota żadnego
Nawet berła złotego.
Nie chcę biurka dużego,
I bogactwa żadnego.
Nie chcę tanga wieczorem,
Nie zjem ciastka z aktorem.
Nie mam czółna lekkiego.
Nie znam dzieła wielkiego.

Zadanie domowe

N. rozdaje rymowanki do wklejenia do zeszytu. Polecenie:

Oto czasowniki. Ułóż z nimi zdania, stosując rzeczowniki w dopełniaczu.

Nie mam, nie lubię, brakuje mi, szukam, nie znam, potrzebuję. Możesz wzorować się na rymowankach, które otrzymałeś.

Jarek siedział na łóżku i narzekał:

- Nie lubię szkoły. Mam dość. Nie idę tam.

Mama uśmiechnęła się serdecznie i odpowiedziała:

- Gdybym ja nie lubiła swojej pracy, byłoby mi bardzo nudno na świecie.

- No właśnie, sama widzisz! Właśnie jest mi nudno. Nie lubię matematyki, nie lubię zadań domowych, boję się pana od historii i w ogóle mam dość. W dodatku nie mam przyjaciela!

- To może poszukaj dobrego rozwiązania. Poszukaj przyjaciela. Może Marek, ten, co mieszka po sąsiedzku?

- Marka też nie lubię! O wszystko się obraża.

- A Bartek, przecież siedzisz z nim?- - mama szukała kolejnego kandydata na przyjaciółkę.

- No właśnie! Nie lubię Bartka, bo jest przemądrzały, a ja potrzebuję kolegi, co mnie zrozumie i nie będzie się wymądrzał.

-Synku, użyj rozumu! Chyba jesteś niesprawiedliwy. Kto przynosił co zeszyty, gdy byłeś chory? Bartek! Nikt inny!

- Posłuchaj mamy - włączył się do rozmowy tata, który od pewnego czasu słuchał, stojąc w

drzwiach - uczysz się przecież języka angielskiego z przyjemnością. Więc jednak jest coś, co lubisz!

- Tato, nie mam czasu na słuchanie waszych rad. Chwilowo nic mi nie pomoże. Muszę się zbierać. Nie lubię szkoły, ale idę. Trudna rada. Boję się pani. Znowu wstawi mi minus za spóźnienie.

-